

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Високі результати роботи підприємств роздрібноЇ торгівлі в умовах конкуренції та невизначеності ринкового середовища залежать від ефективності управління витратами. Оскільки саме витрати є основним чинником впливу на прибутковість підприємства, яка забезпечує його конкурентоспроможність та економічну стабільність.

Методичні підходи до управління витратами викладені в роботах вітчизняних та зарубіжних науковців. Віддаючи належне науковим напрацюванням, слід відзначити, що у фаховій економічній літературі, єдина технологія оцінки ефективності управління витратами відсутня. Відтак, виникає необхідність в обґрунтуванні й виборі такого підходу до оцінки ефективності управління витратами, який урахував би всі прояви ефективності, давав комплексний висновок і дозволяв на підставі акумульованої інформації визначати зміни витрат, що відбуваються за результатами прийняття управлінських рішень.

Розглянувши з позицій критичного аналізу підходи до трактування сутності ефективності взагалі й у співвідношенні її з об'єктом (витратами), можна констатувати, що єдиним правильним підходом до оцінки ефективності управління витратами є системний. Підґрунтям реалізації системного підходу мають бути ресурсний і витратний методи оцінки ефективності управління витратами, які дозволяють визначити оптимальність, економічність та результативність спожитих ресурсів, ступінь досягнення поставлених цілей.

Під оцінкою ефективності управління витратами слід розуміти визначення її принципів, критеріїв і показників.

Вважаємо, що оцінка ефективності управління витратами підприємств торгівлі повинна будуватися на загальноприйнятих (науковість, комплексність, системність, об'єктивність, точність, достовірність, дієвість, оперативність, демократизм) та специфічних (характерних для оцінки ефективності діяльності підприємств торгівлі) методологічних принципах, які є основою для формування критеріїв і системи показників.

Критерій – мірило оцінки, судження. Від грецького *kriterion* – засіб для роздумів, є ознакою або умовою, на основі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація будь-чого, або вимір оцінки.

Слід відмітити, що в науковій літературі частіше наводиться

перелік не критеріїв, а показників, за допомогою яких оцінюється ефективність витрат. Ці ж показники пропонуються окремими науковцями і для оцінки ефективності управління витратами. Ми не поділяємо такої думки і вважаємо, що показник не може бути критерієм оцінки ефективності управління витратами, оскільки показник – величина, вимір, який дозволяє говорити про стан об'єкта, у той час, як критерій – це ознака чи сукупність ознак, які надають підставу для здійснення оцінки показників.

На наш погляд, підґрунтям для виокремлення критеріїв оцінки ефективності управління витратами є цільові установки досягнення бажаних параметрів витрат і результатів. Відтак, пропонуємо ефективність управління витратами в підприємствах торгівлі оцінювати за такими критеріями як: економічність, результативність, оптимальність та соціальна цінність.

Оцінка ефективності управління витратами спирається на систему показників. Більшість науковців пропонує здійснювати оцінку ефективності управління витратами на підставі традиційних показників, таких як рівень витрат (рівень витратомісткості), рівень витратовіддачі (коефіцієнт витратовіддачі), коефіцієнт доходності витрат і рівень рентабельності витрат, які за суттю відображають економічність і результативність витрат у цілому по підприємству чи за його структурними підрозділами.

Вважаємо, що вибір показників оцінки ефективності управління витратами має враховувати галузеву специфіку підприємств роздрібно торгівлі, базуватися на існуючих методичних положеннях про порядок визначення необхідних показників витрат, вимогах обмеження та достатності вичерпної і достовірної інформації для оцінки витрат, відповідності виокремленим критеріям оцінювання ефективності. Оцінка ефективності управління витратами має охоплювати не лише показники, які характеризують економічність та результативність витрат здійснених підприємством протягом звітного періоду, а й показники, які відображають їх оптимальність і цінність.

Крім того, оцінку ефективності управління витратами пропонуємо проводити як у цілому по підприємству, так і за напрямками використання окремих видів ресурсів. Доцільно використовувати узагальнюючі й часткові показники ефективності управління витратами за виділеними критеріями. Узагальнюючі показники дозволять оцінити ефективність управління витратами в цілому по підприємству, а часткові – за окремими видами діяльності, структурними підрозділами підприємства чи напрямками використання ресурсів.